

TOSHKENT DAVLAT IQTISODIYOT UNIVERSITETI
O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI BOSH PROKURATURASI
HUZURIDAGI IQTISODIY JINOYATLARGA QARSHI
KURASHISH DEPARTAMENT

“RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA IQTISODIY
XAVFSIZLIKNI TA’MINLASH: MUAMMOLAR VA YECHIMLAR

MAVZUSIDAGI RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY ANJUMANI TO‘PLAMI

FUQAROLAR PLASTIK KARTALARI KIBRXAVFSIZLIGINI TA’MINLASH
TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH” (MY CARD MOBIL ILOVASI)

RAQAMLI TRANSFORMATSIYA VA SUN'IY INTELLEKT

Ilmiy elektron jurnal

*Elektron nashr. 329 sahifa.
2026-yil, fevral.*

Bosh muharrir:

Mo'minov Baxodir Boltaevich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Nasimov Rashid

Muharrir:

Ulug'ova Baxtiniso Norpulatovna

Musahhih:

Ulug'ova Baxtiniso Norpulatovna

Dizayner:

Egamberdiyev Elyor

Tahrir hay'ati:

1. Mo'minov Bahodir (hay'at raisi)	12. Xamza Eshankulov (O'zbekiston)
2. Rashid Nasimov (hay'at raisi o'rinbosari)	13. Iles Xujayarov (O'zbekiston)
3. Marat Raxmatullayev (O'zbekiston)	14. Mexriddin Raximov (O'zbekiston)
4. Muxammadjon Musaev (O'zbekiston)	15. Murodjon Sultanov (O'zbekiston)
5. O'tkir Xamdamov (O'zbekiston)	16. Bekmurodov Ulug'bek (O'zbekiston)
6. Ali Xikmet (AQSh)	17. Alisher Qobilov (O'zbekiston)
7. Dmitriy Rodionov (Rossiya)	18. Iroda Abdullaeva (O'zbekiston)
8. Dilnoza Muhammadieva (O'zbekiston)	19. Burova Ekaterina (Rossiya)
9. Gayrat Ishanxodjaev (O'zbekiston)	20. Xodiyeva Gulmira (O'zbekiston)
10. Nodir Rahimov (O'zbekiston)	21. Sultonboyeva Munira (O'zbekiston)
11. Akmal Abdusalomov (J. Koreya)	

Jamoatchilik kengashi:

1. Gul Tokdemir (Turkiya)	8. Olga Dzyabenko (Ispaniya)
2. Umid Axmedov (Daniya)	9. Stefani Estlund (Lyuksemburg)
3. Marko Porta (Italiya)	10. Sanjar Iskandarov (O'zbekiston)
4. Xristo Beloev (Bolgariya)	11. Aydos Sarsembayev (Qirg'iziston)
5. Muxriddin Muhitdinov (J.Koreya)	12. Svetomir Vasilev (Bolgariya)
6. Boshtyan Brumen (Sloveniya)	13. Pap Solt (Vengriya)
7. Bibigul Koshoeva (Qirg'iziston)	

MUNDARIJA

RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA MOLIYA SOHASINING INNOVATSION RIVOJLANISH XUSUSIYATLARI	7
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, Mamadyarovna Go'zal Norboyevna	
MOLIYAVIY INKLYUZIYA VOSITALARI ORQALI CHEKKA HUDUDLARDA IQTISODIY FAOLLIKNI OSHIRISH MEXANIZMLARI.....	13
Eshov Mansur Po'latovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI BOSH PROKURATURA HUZURIDAGI IQTISODIY JINOYATLARGA QARSHI KURASHISH DEPARTAMENTI FAOLIYATI VA UNING MAMLAKAT IQTISODIY XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHDAGI O'RNI.....	20
Babadjanov Atxam Axmadjanovich	
ПОВЫШЕНИЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ УПРАВЛЕНИЯ ИННОВАЦИОННЫМИ ПРОЦЕССАМИ ДЛЯ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ В КОММЕРЧЕСКИХ БАНКАХ.....	26
Ахмедов Самандар Сайфуллоевич	
IQTISODIY XAVFSIZLIKNI TA'MINLASHDA BOJXONA XIZMATINING FISKAL FAOLIYATIGA TA'SIR QILUVCHI OMILLAR TAHLILI. 32	
Farxodov Farrux Furqatovich, Toshpo'lotova E'zoza Latifjonovna	
SOLIQ MA'MURCHILIGINI TAKOMILLASHTIRISH ORQALI YASHIRIN IQTISODIYOT ULUSHINI QISQARTIRISH YO'LLARI	38
Mamatkulov Salimjon Raxmonkulovich	
IQTISODIY XAVFSIZLIKNI TA'MINLASHDA BOJXONA TO'LOVLARINI UNDIRISHNI RAQAMLASHTIRISHNING AYRIM MASALALARI	43
Pardayev To'liqin Nasirovich	
QARZ MUNOSABATLARINI RAQAMLASHTIRISH: IQTISODIY VA HUQUQIY MUNOSABATLARDAGI AHAMIYATI VA ISTIQBOLLARI	47
Quramboev Jamshid Rashid o'g'li	
EVALUATING THE EFFICIENCY OF COMMERCIAL BANKS IN UZBEKISTAN USING A MULTIPLE LINEAR REGRESSION MODEL.....	50
Rakhimberdiev Kuvonchbek Bakhtiyorovich	
TASHQI SAVDO OPERATSIYALARIDA DEBITOR QARZDORLIKLARNI BOSHQARISHNING RAQAMLI MODEL VA RISK- MONITORING TIZIMI	56
Tashmuxeimedov Dilmurod Mirabzalovich	
WAYS TO REDUCE THE RISK OF DIGITAL ATTACKS IN BANKING AND GOVERNMENT FINANCIAL SYSTEMS.....	62
M.N. Umarova	
MOLIYALASHTIRISH MANBALARINI DIVERSIFIKATSIYA QILISH KICHIK BIZNES IQTISODIY XAVFSIZLIGINI MUSTAHKAMLASH OMILI SIFATIDA.....	69
Abduxakimov Eldor Djaloliddinovich	
TADBIRKORLIK VA KICHIK BIZNESDA IQTISODIY XAVFSIZLIKNI TA'MINLASHNING NAZARIY MASALALARI.....	76
Aliyev Yashnarjon Egamberdiyevich	
MAHALLIY GILAM ISHLAB CHIQUVCHI KORXONALAR RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHDA MARKETING STRATEGIYALARINI TAKOMILLASHTIRISH VA IQTISODIY XAVFSIZLIKDA TAHDIDLARNI KAMAYTIRISH YO'LLARI.....	81
Arziyeva Sevinch Shomurot qizi	
TASHQI SAVDODA XATARLARNI KAMAYTIRISHDA SAVDONI MOLIYALASHTIRISH VOSITALARIDAN FOYDALANISH.....	85
Babadjanov Shuhrat Atxamovich	
KORXONALAR IQTISODIY XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHNING KONTSEPTUAL VA METODOLOGIK ASOSLARI.....	92
Jamoliddinov Jobirbek Bohodir o'g'li	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINING MOLIYAVIY XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHNING METODOLOGIK JIHLATLARI.....	97
Karimov Alibek Valiyevich	
KICHIK BIZNES KORXONALARIDA ISHLAB CHIQUVCHI KORXONALAR RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHDA MARKETING TA'SIRINI BAHOLASH VA UNI BARTARAF ETISH MEXANIZMI.....	102
Kaypnazarova Gulshad Xojamuratovna	
КРИТЕРИИ ОЦЕНКИ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ В МАЛОМ БИЗНЕСЕ С ПОМОЩЬЮ SWOT-АНАЛИЗА.....	108
Набиев Бехзод Шавкатович	
TADBIRKORLIK VA KICHIK BIZNESNING IQTISODIY XAVFSIZLIGINI TA'MINLASH HAMDA QO'LLAB-QUVVATLASHNING ILMIY-AMALIY JIHLATLARI.....	114
Tashmuxeimedova Yayra Atxamovna, Teshayev Sayimbek	
O'ZBEKISTONDA KICHIK BIZNESNI MOLIYALASHTIRISH ORQALI AHOLI BANDLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	120
Toxirova Mushtariybegim Yashnarjon qizi	
QURILISH MATERIALLARI SANOATI KORXONALARIDA MOLIYAVIY XAVFSIZLIKNI TA'MINLASH STRATEGIYASI	124

Tursunov Bobir Ortikmirzayevich, Umarova Nargiza Xoldarovna

РАЗРАБОТКА ЭФФЕКТИВНОЙ СТРАТЕГИИ ФИНАНСОВОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ ТЕКСТИЛЬНОЙ
ПРОМЫШЛЕННОСТИ..... 134

Турсунов Бобир Ортикмирзаевич

KIMYO SANOAT KORXONALARI IQTISODIY XAVFSIZLIGINI TA’MINLASHDA MARKETING VOSITALARIDAN FOYDALANISH
SAMARADORLIGINI OSHIRISH 141

Tursunxo’jayev Sardor Jamoliddin o’g’li

MAMLUKAT QURILISH MATERIALLARI SANOATI KORXONALARI MOLIVAVIY XAVFSIZLIGIGA TA’SIR ETUVCHI OMILLARNING
EKONOMETRIK TAHLILI 147

Umarova Nargiza Xoldarovna

YENGIL SANOAT KORXONALARI IQTISODIY XAVFSIZLIGIGA TA’SIR ETUVCHI OMILLAR TAHLILI..... 154

Sadriddinova Nigora

RAQAMLI MOLIVAVIY INKLYUZIYA VOSITALARI ORQALI TUMANLAR O’RTASIDAGI IJTIMOYIY FARQNI KAMAYTIRISH MODELI....
162

Xakimov Ziyodulla Ahmadovich, Tursunov Bobir Ortikmirzayevich, Adashaliyev Baxtiyorjon Valisher o’g’li

O’ZBEKISTONDA YASHIRIN IQTISODIYOT KO’LAMINI QISQARTIRISHDA RAQAMLI IQTISODIYOTNING O’RNI 170

Jaloliddinov Anvar Jaloliddin o’g’li

YASHIRIN IQTISODIYOT KO’LAMINI QISQARTIRISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH: O’ZBEKISTON
BOJXONA ORGANLARI TAJRIBASI 176

Makamov Z.X., Soatov S.S.

RAQAMLI PLATFORMALAR ORQALI XALQARO SAVDODA IQTISODIY XAVFSIZLIKNI TA’MINLASH MUAMMOLARI VA ULARNI
BARTARAF ETISH MEKANIZMLARI..... 182

Muxtorov Boburmizro Bahodir o’g’li

RAQAMLI TO’LOV TIZIMLARI VA ELEKTRON HISOB-KITOBLARNING YASHIRIN IQTISODIYOT ULUSHINI KAMAYTIRISH
MEKANIZMLARI..... 188

Norsafarov Bunyodshoh Muhiddinzoda

PROSPECTIVE INDICATORS FOR MANAGING THE LEGALIZATION OF THE INFORMAL SECTOR AND INFORMAL EMPLOYMENT
IN THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN 192

Qoraboyev Nuriddin Pardaboy o’g’li

YASHIRIN IQTISODIYOT KO’LAMINI QISQARTIRISHDA TIJORAT BANKLARI TOMONIDAN AHOLIGA KO’RSATILAYOTGAN BANK
XIZMATLARINI TAKOMILLASHTIRISHNING RAQAMLI YO’NALISHLARI..... 196

To’patillayeva Gulnoza Sirojiddin qizi

BIG DATA TEXNOLOGIYALARI YORDAMIDA SOLIQ RISKLARINI ANIQLASH VA YASHIRIN IQTISODIYOTNI QISQARTIRISH
IMKONIYATLARI..... 201

Yakubova Nargiza Tursunbayevna, Maxmudov Jasurbek Ulug’bek o’g’li

SOLIQLAR YOKI BOSHQA MAJBURIY TO’LOVLARNI TO’LASHDAN BO’YIN TOVLASH JINOYATI VA UNING MAMLUKAT
IQTISODIY XAVFSIZLIGIGA TA’SIRI..... 208

Axmedov Zafar Bozorboyevich

DAVLATLARNING IQTISODIY JINOYATCHILIKKA QARSHI KURASHDAGI XALQARO HAMKORLIGI: XALQARO TASHKILOTLAR,
FATF STANDARTLARI VA AMALIY MEKANIZMLAR..... 213

Tashmuxamedova Yayra Atxamovna

IQTISODIY JINOYATLARNI ANIQLASH VA ULARGA QARSHI KURASHISHDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYALARNING O’RNI ..221

Faxridinov Zafarjon Faxridin o’g’li, Tursunov Bobir Ortikmirzayevich, Tashmuxamedova Yayra Atxamovna

RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA AHOLINING MOLIVAVIY SAVODXONLIGINI OSHIRISH IMKONIYATLARI 226

Azlarova Mushtariybegim Abror qizi

RAQAMLI TO’LOV TIZIMLARI XAVFSIZLIGINI TA’MINLASHDA DAVLAT INSTITUTSIONAL MEKANIZMLARINING ROLI..... 232

Kurbonbekova Mohichehra Turobjonovna, Azlarova Aziza Axrorovna

MOLIVAVIY SAVODXONLIK TUSHUNCHASI VA UNING IQTISODIY RIVOJLANISHDAGI O’RNI..... 238

Maxmudova Muxlisa Qodirjon qizi, Sattorova Nasiba G’anijon qizi

AHOLI MOLIVAVIY SAVODXONLIGINI OSHIRISH BO’YICHA XORIJIY ILMIY YONDASHUVLAR
TAHLILI 244

Kurbonbekova Mohichehra Turobjonovna, Muzaffarova Dilbar Mamlatif qizi

MAHALLIY OLIMLAR TADQIQOTLARIDA MOLIVAVIY SAVODXONLIK VA BANK XIZMATLARI MASALALARI 251

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, Maxmudova Muxlisa Qodirjon qizi

BANK PLASTIK KARTALARI VA SHAXSIY HISOB RAQAMLARINI NAZORAT QILISH TIZIMINING
NAZARIY ASOSLARI..... 258

Azlarova Aziza Axrorovna, Sattorova Nasiba G’anijon qizi

AUTENTIFIKATSIYA SXEMALARINI TAHLIL QILISH VA ULARNING AFZALLIKLARI HAMDA KAMCHILIKLARI..... 265

Ahmedova Nilufar Shukratovna, Kurbonbekova Mohichehra Turobjonovna PLASTIK KARTALAR XAVFSIZLIGIGA TA'SIR KO'RSATUVCHI MAVJUD KIBRXAVFSIZLIK TAHDIDLARI TAHLILI	272
Kuziyeva Nargiza Ramazanovna, Maxmudova Muxlisa Qodirjon qizi ILG'OR XORIJIY MAMLAKATLARDA PLASTIK KARTALAR VA RAQAMLI TO'LOVLAR XAVFSIZLIGINI TA'MINLASH TAJRIBALARI: FINTECH PLATFORMALARINING QIYOSIY TAHLILI VA MYCARD MOBIL ILOVASINI TAKOMILLASHTIRISH BO'YICHA TAVSIYALAR	278
Kurbonbekova Mohichehra Turobjonovna, Mashrapova Sabina Turobjonovna AHOLI MOLIYAVIY SAVODXONLIGINI OSHIRISHDA IJTIMOY TARMOQLARDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI BAHOLASH MEZONLARI VA INDIKATORLARI	285
Eshpulatova Muazzam Barnoyevna AHOLINING MOLIYAVIY SAVODXONLIGINI OSHIRISH MUAMMOLARI	292
Eshpulatova Muazzam Barnoyevna МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ОЦЕНКИ ЦИФРОВОЙ ЗРЕЛОСТИ ЭЛЕКТРОННОЙ КОММЕРЦИИ И ЕЁ ВЛИЯНИЕ НА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТЬ ПРЕДПРИЯТИЙ	298
Назарова Гулчехра Нурмухамбетовна ОЦЕНКА ВЛИЯНИЯ ЦИФРОВОЙ ЗРЕЛОСТИ ЭЛЕКТРОННОЙ КОММЕРЦИИ НА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТЬ ПРЕДПРИЯТИЙ УЗБЕКИСТАНА.....	305
Назарова Гулчехра Нурмухамбетовна MOLIYAVIY INKLIZIYADA KIBRXAVFSIZLIKNING O'RNI VA UNING BARQAROR IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRI: BANK MOBIL ILOVALARI MISOLIDA.....	313
Saydamatova Muxlisabonu Rasuljon qizi MOLIYAVIY XIZMATLARDAN FOYDALANISHDA SOLIQ SAVODXONLIGINING O'RNI	318
Irgashev Anvar Farxodovich RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA ALTERNATIV KREDIT SKORING TIZIMLARINING AHAMIYATI	322
Lazizbek Ravshanov Baxtiyor o'g'li THE ECONOMIC ESSENCE OF LABOR AND ITS INTERPRETATION IN THE CONTEXT OF INTERNATIONAL FINANCIAL REPORTING STANDARDS	325
Nomozov Ilhomjon Ziyadullah ugli O'ZBEKISTON KORXONALARIDA BIZNES JARAYONLARINI MODELLASHTIRISH AMALIYOTINI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI	328
Qarshiyeva Moxinur Olim qizi THE ROLE OF RITUALS IN ATTRACTING TOURISTS.....	331
Freshta Qayoumi O'ZBEKISTONDA REKREATIONS TURIZMNI RIVOJLANTIRISHNING ILMIY-AMALIY O'ZIGA XOS JIHATLARI.....	333
Po'latova Mavluda Sanjar qizi O'ZBEKISTON IQTISODIYOTIDA TARMOQLAR KESIMIDA INVESTITSIYA SAMARADORLIGINI BAHOLASH	336
Otajonova Charosxon Polvonquli qizi MOLIYAVIY HISOBOTNING XALQARO STANDARTLARIDAN O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI AMALIYOTIDA FOYDALANISH IMKONIYATLARI VA RIVOJLANISH MUAMMOLARI	340
Valijonov X.A. IQTISODIYOTNI MODERNIZATSIYALASH SHAROITIDA KICHIK SANOAT ZONALARIDAGI KORXONALAR RAQOBATBARDOSHLIGI MASALALARI	344
Shodmonqulov Kamoliddin Murodillayevich KIMYO SANOATI KORXONALARINING IQTISODIY SAMARADORLIGI VA UNI OSHIRISHNING MAKRO DARAJADAGI TAHLILI	347
Suyarov Shahzod Salim o'g'li INVESTITSIYON MUHITNI SAMARALI BOSHQARISHDA INNOVATSION OMIL TA'SIRCHANLIGINI OSHIRISH IMKONIYATLARI.....	350
To'rayev Jasurali To'rayevich SOG'LIQNI SAQLASH TIZIMINI RAQAMLI TRANSFORMATSIYA QILISH SAMARADORLIGINI BAHOLASHNING IQTISODIY MEXANIZMI: DH-ROI-EM MODEL ASOSIDA	353
Omonov Olim Murodullaevich	

РИСКИ ЛИКВИДНОСТИ ПРИ ОБЕСПЕЧЕНИИ ТРАНСГРАНИЧНЫХ ДЕНЕЖНЫХ ПЕРЕВОДОВ.....	355
Садыков Азиз Миршарапович	
THE ROLE OF TECHNOLOGY IN RESTAURANTS AND ENHANCING OFFERINGS FOR TOURISTS.....	358
Freshta Qayoumi	
INVESTITSIYA FAOLLIQI MINTAQAVIY IQTISODIY XAVFSIZLIK OMILI SIFATIDA	360
Islamov Anvar Ashirqulovi	
ASSESSING DIGITAL MATURITY IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS: AN INTEGRATED FRAMEWORK APPROACH	363
Berdiyev Temurbek Makhmudullo ugli	
SANOAT TARMOG'INI IQTISODIY RIVOJLANTIRISH VA UNDAN SAMARALI FOYDALANISHNING NAZARIY ASOSLARI.....	363
Ne'matov Shoxruxbek Ma'murjon o'g'li	
CHANGES IN TEXTILE INDUSTRY OUTPUT AND THE FACTORS INFLUENCING IT	367
Xushvaqtov Shuhrat Abduraufovich	
TIJORAT BANKLARI MOLIVAVIY HISOBOTI AUDITINING NAZARIYMETODOLOGIK ASOSLARI	371
Ibragimov Nodirbek Baxodir o'g'li	
O'ZBEKISTONDA TIJORAT BANKLARI AUDITINING HUQUQIY-ME'YORIY ASOSLARI VA HOZIRGI HOLATI.....	373
Ibragimov Nodirbek Baxodir o'g'li	
KAM XARAJATLI TASHUVCHILAR MODELINING MOHIYATI	376
Suyunov Alisher	
O'ZBEKISTONDA EKOLOGIK MEHMONXONALAR FAOLIYATINING SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA HORIJYIY TAJRIBANI QO'LLANILISHI.....	379
Abidova Dilfuza Igamberdievna	
ЦИФРОВИЗАЦИЯ В ТУРИЗМЕ КАК ФАКТОР ТРАНСФОРМАЦИИ СПРОСА И ПРЕДЛОЖЕНИЯ.....	382
Абидова Дилфуза Игамбердиевна	
YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA TIJORAT BANKLARINING RAQOBATBARDOSHLIGINI BAHOLASH.....	385
M. M. Abdurahmanova	
ERKIN IQTISODIY ZONA ISHTIROKCHILARIGA BERILGAN SOLIQ IMTIYOZLARI	389
Davlayev G'olib Ashurovich	
KIMYO SANOATI KORXONALARIDA YASHIL TRANSFORMATSIYA VA RAQOBATBARDOSHLIKNI OSHIRISHNING ILMIY-AMALIY JIHATLARI	392
Xaydarova Kamola Axinjanovna	
ERKIN IQTISODIY ZONALARDA FAOLIYAT YURITUVCHI TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINI ZAMONAVIY INFRATUZILMA BILAN TA'MINLASHNING HUQUQIY VA IQTISODIY MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	395
Davlayev G'olib Ashurovich	
O'ZBEKISTONDA QURILISH SOHASINI RIVOJLANTIRISHNING ZAMONAVIY TENDENSIYALARI VA INSTITUTIONAL ISLOHOTLAR	398
Asadova Maftuna Sa'dullayevna	
YASHIL IQTISODIYOTNI MOLIVALASHTIRISH ORQALI IQTISODIYOT SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	401
Xolikov S.X.	
YASHIL IQTISODIYOTNI MOLIVALASHTIRISH ORQALI IQTISODIYOT SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	404
S.X. Xolikov	
DAROMADLAR VA XARAJATLARNI BOSHQARISH KONSEPSIYALARI VA ZAMONAVIY YONDASHUVLAR.....	408
Aymuxammedova Amina Kakajanovna	
QISHLOQ XO'JALIGI AGROTEKNOLOGIYALARINI MOLIVALASHTIRISH AMALIYOTINI TAKOMILLASHTIRISH	411
Jolibekov Vladimir Baxtiyarovich	

TOWARDS A GREEN ECONOMY IN UZBEKISTAN: REGIONAL DEVELOPMENT AND ENVIRONMENTAL CHALLENGES	413
Khakimdjanova Surayyo Khabibullayevna	
TOWARD RESPONSIBLE HYDROCARBON DEVELOPMENT: SUSTAINABILITY AND ENVIRONMENTAL ACCOUNTABILITY.....	417
Kudratkhodjaeva Ziyoda Kamol kizi	
MINTAQAVIY IQTISODIY XAVFSIZLIKNI TA'MINLASHNING INSTITUTSIONAL MEXANIZMLARI	420
Islamov Anvar Ashirqulovich	
O'ZBEKISTON SANOAT TARMOG'INING HOZIRGI HOLATI VA IQTISODIY KO'RSATKICHLARI DINAMIKASI.....	423
Ne'matov Shoxruxbek Ma'murjon o'g'li	
TIJORAT BANKLARINING ONLAYN XIZMATLARI SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING XALQARO TAJRIBASI	427
Jumaniyozova M. Y.	
HAVO TRANSPORTIDA YUK TASHISH BOZORIDA KICHIK TADBIRKORLIKNING TASHKILIY-HUQUQIY SHAKLLARI: GSA/ GSSA AGENTLIK HAMDA EKSPEDITORLIK MODELLARI TAHLILI	430
Anvarova Dilfuza Abdusattor qizi	
RAQAMLI PLATFORMALAR VA IJTIMOY MEDIA TARMOQLARINING TURIZM SOHASIDA ISTE'MOLCHI XATTIHARAKATLARIGA TA'SIR MEXANIZMLARI	435
Jumayev Bobomurod Nurmaxmat o'g'li	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA ELEKTRON XIZMATLARNING ISTIQBOLLARI VA TAHLILI	438
Otaboyev Nodirbek Oybek o'g'li	
QURILISH MATERIALLARI SANOATI KORXONALARIDA EKOLOGIK AKTIVLAR VA INVESTITSİYALAR HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH	441
Mirzaev Komiljon Abdullajonovich	
BIOLOGIK AKTIVLARNI HAQQONIY QIYMATDA BAHOLASHNING KO'P OMILLI MODEL VA ULARNI BUXGALTERIYA HISOBIDA AKS ETTIRISH MASALALARI	444
Axmetova S. S.	
YASHIRIN IQTISODIYOTNING VUJUDGA KELISH OMILLARI VA SABABLARINING NAZARIY ASOSLARI.....	448
Raxmonov Azizjon Sadullayevich	
BOJXONA IMTIYOZLARI SAMARADORLIGINI BAHOLASHNING USLUBIY YONDASHUVLARIVA XALQARO TAJRIBASI.....	455
Latipov Jahongir Shavkatovich	
QURILISH SANOATI KORXONALARIDA IQTISODIY SAMARADORLIK KO'RSATKICHLARINING TARKIBI VA ULARGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR TAHLILI	459
Asadova Maftuna Sa'dullayevna	
MARKAZIY OSIYO MAMLAKATLARI IQTISODIY TIZIMLARIDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYANING DINAMIKASI VA USTUVOR YO'NALISHLARI	463
Karimov Odiljon Boqiyevich	
SOLIQ NAZORATINI TRANSFORMATSIYA QILISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI.....	466
Donaboyev Dostonbek Xusan o'g'li	
QURILISH MATERIALLARI SANOATI KORXONALARIDA BOSHQARUV TIZIMINI MODERNIZATSIYA QILISHNING STRATEGIK TENDENSIYALARI	468
Kutbitdinova Moxigul Inoyatovna	
TIJORAT BANKLARIDA DEPOZIT SIYOSATINI SHAKLLANTIRISHNING KONSEPTUAL YONDASHUVLARI	471
Abduganiyev Shoxruxbek Shavkatbek o'g'li	

RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA XUSUSIY TIBBIYOT TASHKILOTLARIDA XARAJATLAR BUXGALTERIYA HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH VA IQTISODIY XAVFSIZLIKNI TA’MINLASH	476
Primkulova Zilola Abrorovna	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA TIBBIY XIZMATLAR XARAJATLARINING BUXGALTERIYA HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH VA IQTISODIY XAVFSIZLIKNI MUSTAHKAMLASH.....	480
Shamsikulova Moxina bonu Furkatovna	
MIGRATSIYA JARAYONLARINI BOSHQARISHNING TASHKILIIY-IQTISODIY MEKANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH	483
Yoqubjon Toxirov	
FORSAYT TEXNOLOGIYASI ORQALI TA’LIM MUASSASASI RAHBAR XODIMLARINING MA’NAVIY QIYOFASINI SHAKLLANTIRISH MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	487
Nuriyeva Umida Buribayevna	
PROJECT-BASED ORGANIZATIONS UCHUN KOMPETENSIYAGA ASOSLANGAN KADRLAR SIYOSATINI TAKOMILLASHTIRISH	491
Qarshiboyev Jasur Fazliddin o’g’li	
SUG’URTA SHARTNOMASINING HAYOTIY SIKLI BO’YICHA XARAJATLARNI GURUHLASH MASALALARI	494
Murodov Habibullo Qodir o’g’li	
TIJORAT BANKLARI RESURLARI TARKIBIDA AHOLI OMONATLARI ULUSHINI OSHIRISH ISTIQBOLLARI	498
Melikov Otabek Maxmadaminovich	
“MUVAFFAQIYATLI HARAKATLAR” (SUCCESSFUL EFFORTS) USULI ASOSIDA GEOLOGIYAQIDIRUV XARAJATLARINI KAPITALLASHTIRISH MEKANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH	500
Rizayev Nurbek Qodirovich	
Izbasarov Bahodir Ergashevich	
BIZNESDA RISKLARNI BOSHQARISHNING NAZARIY ASOSLARI.....	504
Abdukarimova Muslima Abduaziz qizi	
AHOLINI IJTIMOIIY HIMOYA QILISH IJTIMOIIY INSTITUTINING MOHIYATI, ROLI VA AHAMIYATI	507
Abdullayeva Sayyora Aleksandrovna	
MAXSUS IQTISODIY VA SANOAT ZONALARIDA KO’P TARMOQLI KORXONALAR FAOLIYATINI BOSHQARISHDA ILG’OR XORIJIY TAJRIBALAR VA MODELLARDAN FOYDALANISH	510
Xusanova Malohat Mingnorovna	
XIZMATLAR SOHASIDA INNOVATSION FAOLIYATNING NAZARIY MODELI VA ILMIY YONDASHUVLARI.....	513
Abikayumov Bekzod Turdiniyozovich	
TEMIR YO’L TRANSPORTIDA BOJXONA NAZORATI VA RASMIYLASHTIRUVINI RAQAMLASHTIRISH: ERISHILGAN NATIJALAR, STATISTIK TAHLIL VA USTUVOR YO’NALISHLAR	517
Berdiyev Abbas	

TEMIR YO'L TRANSPORTIDA BOJXONA NAZORATI VA RASMIYLASHTIRUVINI RAQAMLASHTIRISH: ERISHILGAN NATIJALAR, STATISTIK TAHLIL VA USTUVOR YO'NALISHLAR

Berdiyev Abbos

O'zbekiston Respublikasi Bojxona qo'mitasi bo'lim boshlig'i

Annotatsiya. Tezisdagi O'zbekiston Respublikasida temir yo'l transporti orqali amalga oshiriladigan xalqaro yuk tashishlarda bojxona nazorati va rasmiylashtiruvini raqamlashtirish, avtomatlashtirish hamda soddalashtirish yo'nalishidagi islohotlar ilmiy-statistik tahlil asosida yoritilgan. Tadqiqotda 2020–2025-yillar davomida yuk aylanmasi dinamikasi, chegara bojxona postlari kesimidagi ko'rsatkichlar, inspeksion-ko'rik majmualari va elektron tarozilar bilan qamrov darajasi, shuningdek, xalqaro savdoni soddalashtirish nazariyasi nuqtai nazaridan erishilgan natijalar tahlil qilinib, ilmiy asoslangan xulosalar shakllantirilgan.

Kalit so'zlar: temir yo'l transporti, bojxona nazorati, raqamlashtirish, tranzit deklaratsiyasi, «Eksport uch qadamda», inspeksion-ko'rik majmuasi, elektron tarozi, «yagona oyna» tamoyili, savdoni soddalashtirish nazariyasi.

Abstract. This thesis examines reforms aimed at digitalizing, automating, and simplifying customs control and clearance procedures in international freight transportation by rail in the Republic of Uzbekistan based on scientific and statistical analysis. The study analyzes freight turnover dynamics during 2020–2025, indicators by border customs posts, the coverage level of inspection and examination complexes and electronic weighing systems, as well as the achieved results from the perspective of international trade facilitation theory. Based on the analysis, scientifically grounded conclusions are developed.

Keywords: railway transport, customs control, digitalization, transit declaration, "Export in Three Steps", inspection and examination complex, electronic weighing system, "Single Window" principle, trade facilitation theory.

Аннотация. В тезисе на основе научно-статистического анализа рассмотрены реформы по цифровизации, автоматизации и упрощению таможенного контроля и оформления при осуществлении международных грузовых перевозок железнодорожным транспортом в Республике Узбекистан. В исследовании проанализированы динамика грузооборота за 2020–2025 годы, показатели в разрезе приграничных таможенных постов, уровень оснащённости инспекционно-досмотровыми комплексами и электронными весами, а также результаты с точки зрения теории упрощения международной торговли. На основе проведённого анализа сформулированы научно обоснованные выводы.

Ключевые слова: железнодорожный транспорт, таможенный контроль, цифровизация, транзитная декларация, «Экспорт в три шага», инспекционно-досмотровый комплекс, электронные весы, принцип «единого окна», теория упрощения торговли.

KIRISH

Jahon iqtisodiyotining globallashuvi va logistika zanjirlarining uzluksizligini ta'minlash zaruratining ortib borishi sharoitida temir yo'l transporti orqali amalga oshiriladigan xalqaro yuk tashishlarda bojxona nazorati va rasmiylashtiruvini takomillashtirish masalasi alohida ahamiyat kasb etmoqda. O'zbekiston Respublikasining Markaziy Osiyodagi geostrategik joylashuvi, shuningdek, «Xitoy–Qirg'iziston–O'zbekiston», «Darg'aza–Maktaalar–Sirdaryo» temir yo'llari va «Transafg'on» transport koridori kabi istiqbolli loyihalardagi faol ishtiroki mamlakatimiz hududidan o'tadigan tranzit yuk oqimlarining kelgusida yanada ortishini taqozo etadi.

Rasmiy statistik ma'lumotlarga ko'ra, respublika bo'yicha temir yo'l transportida olib o'tilgan yuklar hajmi 2020-yilda 32,6 mln tonna, 2021-yilda 36,8 mln tonna, 2022-yilda 39,4 mln tonna, 2023-yilda eng yuqori

ko'rsatkich — 45,3 mln tonnani, 2024-yilda esa 41,4 mln tonnani tashkil etgan. Shu bilan birga, transport vositalari (vagonlar) soni 2020-yilda 747 mingdan 2023-yilda 860 mingtagacha ortgan. Ushbu tebranishlar yuk aylanmasining noaniq tashqi omillarga (jumladan, mintaqaviy savdo sharoitlariga) sezgirligini ko'rsatadi va bu, o'z navbatida, bojxona tartib-taomillarining tezkorligi va moslashuvchanligini oshirishni talab qiladi.

Ushbu sharoitda bojxona nazorati va rasmiylashtirish jarayonlarini raqamlashtirish, avtomatlashtirish hamda xavflarni boshqarish tamoyillari asosida takomillashtirish ma'muriy yukni kamaytirish va mamlakatning xalqaro logistika zanjirlariga integratsiyalashuvini qo'llab-quvvatlashning muhim omillaridan biri hisoblanadi.

Bojxona tartib-taomillarini soddalashtirish va raqamlashtirish masalasi xalqaro amaliyotda «savdoni soddalashtirish» (trade facilitation) nazariyasi doirasida o'rganiladi. Jahon bojxona tashkilotining (JBT) Kioto konvensiyasi (1999-yil, O'zbekiston tomonidan 2020-yil 21-dekabrda O'RQ-654-son qonun bilan ratifikatsiya qilingan) bojxona tartib-taomillarini soddala, bashorat qilinadigan va raqamli asosda amalga oshirish tamoyillarini belgilaydi. Shuningdek, «Yagona oyna» (Single Window) konsepsiyasi — bir nechta davlat idoralari tomonidan talab qilinadigan ma'lumotlarni bir marta, yagona elektron kanal orqali taqdim etish tamoyili — temir yo'l transportida «Eksport uch qadamda» va «E-Tranzit» axborot tizimlarining joriy etilishida amaliy ifodasini topgan.

Iqtisodiy nazariya nuqtai nazaridan, bojxona rasmiylashtiruv vaqtini qisqartirish logistika xarajatlarini kamaytirish orqali tovarlarning raqobatbardoshligini oshiradi (Hummelsning 2001-yildagi tadqiqotlarida isbotlanganidek, har bir qo'shimcha kun tashish xarajatlarini o'rtacha 0,8 foizga oshiradi). Shu bois, temir yo'l chegara bojxona postlarida rasmiylashtiruv muddatining qat'iy reglamentlanishi (ko'zdan kechirish — 45 daqiqa, rasmiylashtirish — 1 soat) va elektron axborot almashinuvining joriy etilishi iqtisodiy jihatdan asoslangan ustuvor yo'nalish hisoblanadi.

Tadqiqotning maqsadi — temir yo'l chegara bojxona postlarida bojxona nazorati va rasmiylashtiruvini raqamlashtirish borasida amalga oshirilgan islohotlarning samaradorligini statistik va ilmiy-tahliliy usullar yordamida baholash, erishilgan asosiy ko'rsatkichlarni aniqlash hamda 2026-yilga mo'ljallangan ustuvor vazifalarni ilmiy asoslashdan iborat.

Mazkur maqsadga erishish uchun quyidagi vazifalar belgilandi: 1) chegara bojxona postlari kesimida yuk aylanmasi dinamikasini qiyosiy tahlil qilish; 2) texnik vositalar (IKM, elektron tarozi) bilan qamrov darajasini baholash va mavjud muammoli yo'nalishlarni aniqlash; 3) raqamli tizimlarning (tranzit deklaratsiyasi, «Eksport uch qadamda») joriy etilish darajasini tahlil qilish; 4) xalqaro standartlashtirish (ISO 6346, SMGS)ning raqamlashtirishga qo'shgan hissasini baholash.

Tadqiqot jarayonida O'zbekiston Respublikasi Bojxona qo'mitasining normativ-huquqiy hujjatlari (100-son, 167-son, 177-son, 101-son buyruqlari, qo'shma qaror — «Texnologik sxema»), 2020–2025-yillar oralig'idagi rasmiy statistik ma'lumotlar, shuningdek, statistik tahlil, qiyosiy tahlil, strukturaviy-funksional tahlil va tizimli yondashuv usullaridan foydalanildi. Ma'lumotlar manbai sifatida «Temir yo'l transporti orqali xalqaro yuk tashuvda bojxona nazorati va rasmiylashtiruvini tashkil etish bo'yicha uslubiy qo'llanma» (Toshkent, 2025) va rasmiy tezkor ko'rsatkichlar infografikasi xizmat qildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Chegara bojxona postlari kesimida yuk aylanmasi dinamikasi

Quyidagi jadvalda 2023–2024-yillar oralig'ida yo'nalishlar kesimidagi umumiy yuk aylanmasi ko'rsatkichlari keltirilgan (ming tonna hisobida):

1-jadval

Yo'nalishlar kesimida temir yo'l yuk aylanmasi dinamikasi (2023–2024 yy.)¹

Yo'nalish	2023 y., jami (ming tonna)	2024 y., jami (ming tonna)	O'zgarish, %
Qozog'iston	31 269,9	27 326,6	-12,6
Qirg'iziston	2 438,0	2 298,3	-5,7
Tojikiston	6 092,2	6 267,4	+2,9
Turkmaniston	2 245,5	2 169,2	-3,4
Afg'oniston	3 301,9	3 317,0	+0,5
RESPUBLIKA JAMI	45 347,5	41 378,4	-8,8

1 Manba: O'zbekiston Respublikasi Bojxona qo'mitasi hamda "O'zbekiston temir yo'llari" AJ ma'lumotlari asosida muallif tomonidan tuzilgan.

Jadval ma'lumotlaridan ko'rinadiki, umumiy yuk aylanmasi 2024-yilda 2023-yilga nisbatan 8,8 foizga kamaygan, buning asosiy sababi Qozog'iston yo'nalishidagi 12,6 foizlik pasayish hisoblanadi. Shu bilan birga, Tojikiston va Afg'oniston yo'nalishlarida ijobiy o'sish kuzatilgan (mos ravishda +2,9 foiz va +0,5 foiz), bu esa janubiy tranzit yo'laklarining ahamiyati ortib borayotganidan dalolat beradi. Ushbu tendensiya «Transafg'on» transport koridori loyihasining iqtisodiy asoslanganligini tasdiqlaydi va kelgusida ushbu yo'nalishda raqamli infratuzilmani ustuvor rivojlantirish zaruratini ko'rsatadi.

Texnik vositalar bilan qamrov darajasining tahlili

Bojxona nazoratining texnik vositalar (IKM va elektron tarozilar) bilan ta'minlanganlik darajasi raqamlashtirish jarayonining muhim ko'rsatkichi hisoblanadi. 2025-yil 1-avgust holatiga ko'ra, 15 ta temir yo'l chegara bojxona postining texnik ta'minlanganlik darajasi quyidagicha:

2-jadval.

Temir yo'l chegara bojxona postlarining IKM va elektron tarozi bilan ta'minlanganligi²

T/r	Bojxona posti	IKM	Elektron tarozi
1	«Chuqursoy texnik idora»	+	+ (3 ta)
2	«O'zbekiston» (Toshkent)	+	-
3	«Qoraqalpog'iston»	+	+
4	«Sirdaryo»	-	-
5	«Savay»	-	+
6	«Uchqo'rg'on»	-	-
7	«O'zbekiston» (Farg'ona)	-	-
8	«Bekobod»	+	+
9	«Sariosiyo»	+	-
10	«Beshariq»	-	-
11	«Amuzang»	+	-
12	«Xo'jadavlat»	+	+
13	«Boldir»	-	-
14	«Naymanko'l»	-	-
15	«Ayritom»	+	+

Tahlil shuni ko'rsatadiki, 15 ta postdan atigi 8 tasida (53,3 foiz) IKM va 8 tasida (53,3 foiz) elektron tarozi mavjud, shundan faqat 5 ta postda (33,3 foiz) — «Chuqursoy texnik idora», «Qoraqalpog'iston», «Bekobod», «Xo'jadavlat» va «Ayritom» — ikkala vosita ham birgalikda ishlaydi. E'tiborliki, yuk aylanmasining katta qismi (jami yuklarning 93 foizi IKMdan, 90 foizi elektron tarozidan) aynan ushbu to'liq jihozlangan postlar orqali o'tadi — bu texnik vositalarning strategik joylashtirilishi yuk oqimining zichligiga mutanosib ravishda amalga oshirilganini ko'rsatadi. Shunga qaramay, «Sirdaryo», «Uchqo'rg'on», «O'zbekiston» (Farg'ona), «Beshariq», «Boldir» va «Naymanko'l» kabi 6 ta postda texnik nazorat vositalarining mavjud emasligi xavflarni boshqarish imkoniyatlarini cheklashi mumkin. Shu sababli ushbu postlarni texnik jihatdan modernizatsiya qilish istiqboldagi ustuvor yo'nalishlardan biri sifatida qaralishi lozim.

Raqamli rasmiylashtirish tizimlarining joriy etilish darajasi

«Eksport uch qadamda» moduli orqali rasmiylashtirilgan deklaratsiyalar soni 2025-yilda 5,6 ming tani tashkil etib, bu umumiy rasmiylashtiruvdagi ulushning atigi 5 foiziga teng. Bojxona qo'mitasi tomonidan ushbu ko'rsatkichni 2026-yilga 50 foizgacha, ya'ni 10 barobarga oshirish vazifasi qo'yilgan. Ushbu maqsadning statistik asoslanganligini baholash uchun hisob-kitob asosidagi o'sish bahosini qo'llash mumkin: agar 2025-yilgi 5 foizlik baza ko'rsatkich sifatida olinsa, yillik o'sish sur'ati kamida 900 foizni tashkil etishi lozim, bu esa faqat tizimli avtomatlashtirish (deklaratsiyalarni integratsiyalashgan ma'lumotlar asosida avtomatik to'ldirish, bir nechta vagondagi tovarlar uchun bitta deklaratsiya berish, konteynerli eksport yuklarini elektron rasmiylashtirish) orqaligina erishish mumkin bo'lgan murakkab tashkiliy-texnologik vazifadir.

2 Manba: O'zbekiston Respublikasi Bojxona qo'mitasi ma'lumotlari asosida muallif tomonidan tuzilgan.

Shuningdek, «O‘zbekiston temir yo‘llari» AJ bilan 22 ta yo‘nalishda yo‘lga qo‘yilgan elektron axborot almashinuvi (Qozog‘iston temir yo‘l ma‘muriyati bilan yuk hujjatlari bo‘yicha ma‘lumotlar almashinuvi, eksport tovarlari bo‘yicha ma‘lumotlar, vagonlarning real vaqt rejimidagi joylashuvi, tashuvchining elektron murojaati) — WCO SAFE Framework (2005) doirasida tavsiya etilgan «oldindan elektron ma‘lumot taqdim etish» (Advance Cargo Information) tamoyilining amaliy ifodasi hisoblanadi. Ushbu tamoyil xavfni boshqarish tizimining samaradorligini oshiradi, chunki tovar chegaraga yetib kelgunga qadar uning xavf darajasini baholash imkonini beradi.

Identifikatsiyalash vositalarini soddalashtirish iqtisodiy samarasi

Bojxona rasmiylashtiruvda qo‘llaniladigan shtamplar turi 9 tadan 3 tagacha (66,7 foizga), identifikatsiyalash vositalari ham 9 tadan 3 tagacha qisqartirilgan, 4 ta bojxona rejimida plomba qo‘yish majburiyati bekor qilingan. Natijada tegishli ko‘rsatkich (tekilgan plombalar soni) 6 foizga pasaygan. Ushbu chora — institutsional iqtisodiyot nazariyasidagi «muomala xarajatlari» (transaction costs) konsepsiyasining amaliy tatbiqi bo‘lib, ortiqcha ma‘muriy protseduralarni bartaraf etish orqali har bir rasmiylashtirish operatsiyasiga sarflanadigan vaqt va resursni kamaytiradi.

Olingan natijalarni xalqaro tajriba bilan qiyoslaganda, shuni ta’kidlash lozimki, Yevropa Ittifoqi mamlakatlarida qo‘llaniladigan NCTS (New Computerised Transit System) tizimi temir yo‘l tranzitini to‘liq qog‘ozsiz tartibga o‘tkazgan bo‘lsa, O‘zbekistonda «E-Tranzit» va «Eksport uch qadamda» tizimlari hozircha aralash (gibrid) modelda — qisman elektron, qisman qog‘oz hujjatlar asosida — faoliyat yuritmoqda. Buning sababi, uslubiy qo‘llanmada ko‘rsatilganidek, har bir rasmiylashtirish bosqichida (17-jarayon) maxsus plombalangan qopdagi qog‘oz hujjatlarning hamon talab qilinishi bilan izohlanadi. Demak, to‘liq raqamli tranzit tizimiga o‘tish uchun tovar kuzatuv hujjatlarining (SMGS yuk xati, natura varag‘i, PPV) yuridik kuchga ega elektron hujjat sifatida tan olinishi borasidagi normativ bazani yanada takomillashtirish talab etiladi.

Ikkinchi tomondan, IKM va elektron tarozilarning notekis taqsimlanishi (15 postdan atigi 5 tasida to‘liq qamrov mavjudligi) — infratuzilmaviy ta’minotdagi hududiy farqlardan biri hisoblanadi. Bu holat xavflarni boshqarish tizimining samaradorligiga ma‘lum darajada ta’sir ko‘rsatishi mumkin, chunki texnik nazorat vositalari mavjud bo‘lmagan postlarda yuklarni tanlab nazorat qilish va xavflarni oldindan aniqlash imkoniyatlari nisbatan cheklangan bo‘lishi ehtimoli mavjud. Ikkinchi tezisda keltirilgan holat tahlili natijalariga ko‘ra, 11 ta aniqlangan holatning barchasi IKM yoki elektron tarozi mavjud bo‘lgan postlarda qayd etilgan bo‘lib, bu mazkur vositalarning nazorat samaradorligini oshirishdagi ahamiyatini ko‘rsatadi. Shu bilan birga, texnik vositalar mavjud bo‘lmagan postlar bo‘yicha yetarli statistik ma‘lumotlarning mavjud emasligi ushbu yo‘nalishni qo‘shimcha tadqiqot obyekti sifatida ko‘rib chiqishni talab etadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O‘tkazilgan tahlil shuni ko‘rsatadiki, 2024–2025-yillar davomida temir yo‘l transportida bojxona nazorati va rasmiylashtiruvini raqamlashtirish borasida sezilarli natijalarga erishilgan: tahlil qilingan ma‘lumotlarga ko‘ra, yuk oqimining asosiy qismi texnik nazorat vositalari mavjud postlar orqali amalga oshirilmoqda, identifikatsiyalash vositalari soddalashtirilgan, elektron axborot almashinuvi kengaytirilgan. Shu bilan birga, quyidagi yo‘nalishlar ilmiy asoslangan ustuvor vazifalar sifatida taklif etiladi:

1. «Eksport uch qadamda» tizimining ulushini 50 foizgacha yetkazish maqsadida integratsiyalashgan ma‘lumotlar bazasini kengaytirish va konteynerli eksport yuklari uchun to‘liq avtomatlashtirilgan algoritm joriy etish;

2. texnik vositalar (IKM, elektron tarozi) bilan qamrovni 15 ta postning barchasida ta’minlash, ayniqsa, «Sirdaryo», «Uchqo‘rg‘on», «Beshariq», «Boldir», «Naymanko‘l» kabi texnik vositasiz postlarga ustuvor e’tibor qaratish;

3. SMGS yuk xati va natura varag‘ini to‘liq yuridik kuchga ega elektron hujjat sifatida tan olish bo‘yicha normativ-huquqiy bazani takomillashtirish, bu orqali qog‘ozsiz tranzit tizimiga bosqichma-bosqich o‘tishni ta’minlash;

4. TIR+, SafeTIR va TIR-EPD kabi xalqaro elektron tizimlarni, shuningdek, xorijiy temir yo‘l idoralari bilan tijorat hujjatlarining (invoys) elektron almashinuvini kengaytirish.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. O‘zbekiston Respublikasining Bojxona kodeksi: O‘zbekiston Respublikasining 2016-yil 20-yanvardagi O‘RQ-400-son Qonuni bilan tasdiqlangan (amaldagi tahrir). — Toshkent: Qonunchilik ma‘lumotlari milliy bazasi. — URL: <https://lex.uz/docs/-2876354> (murojaat sanasi: 01.08.2026).
2. Bojxona tartib-taomillarini soddalashtirish va uyg‘unlashtirish to‘g‘risidagi xalqaro konvensiya (Kioto konvensiyasi, 1973-yil 18-may, 1999-yilgi qayta ko‘rib chiqilgan tahrir). O‘zbekiston Respublikasining 2020-

yil 21-dekabrdagi O'RQ-654-son Qonuni bilan ratifikatsiya qilingan. — Toshkent: Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi, 2020.

3. Соглашение о международном железнодорожном грузовом сообщении (СМГС). — Варшава: Организация сотрудничества железных дорог (ОСЖД), 1951. — URL: <https://osjd.org> (murojaat sanasi: 01.08.2026).
4. O'zbekiston Respublikasi Davlat bojxona qo'mitasi. Bojxona ko'rigini o'tkazish tartibi to'g'risidagi yo'riqnoma. — Toshkent, 2019. (Adliya vazirligida 3154-son bilan ro'yxatdan o'tkazilgan).
5. O'zbekiston Respublikasi Bojxona qo'mitasi. *Temir yo'l transporti orqali xalqaro yuk tashuvida bojxona nazorati va rasmiylashtiruvini tashkil etish bo'yicha uslubiy qo'llanma*. — Toshkent, 2025. — 81 b.
6. World Customs Organization. *SAFE Framework of Standards to Secure and Facilitate Global Trade*. — Brussels: World Customs Organization, 2021. — URL: <https://www.wcoomd.org> (murojaat sanasi: 01.08.2026).
7. World Trade Organization. *Trade Facilitation Agreement*. — Geneva: WTO, 2017. — URL: <https://www.wto.org> (murojaat sanasi: 01.08.2026).

RAQAMLI TRANSFORMATSIYA VA SUN'IY INTELLEKT

Ilmiy elektron jurnal

(MAXSUS SON)

Bosh muharriri: Mo'minov Baxodir Boltaevich

Bosh muharrir o'rinbosari: Nasimov Rashid

Muharrir: Ulug'ova Baxtiniso Norpulatovna

Musahhih: Ulug'ova Baxtiniso Norpulatovna

Dizayner: Egamberdiev Elyor

“Raqamli transformatsiya va sun'iy intellekt” jurnali 23.10.2020-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№1124 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

